

ชื่อเรื่อง งานรักริวกิว : ประวัติและเทคนิคการสร้าง

TITLE RYUKYU LACQUERWARE : ITS HISTORY AND TECHNIQUE TO CREATE

Tomohito Takata
มหาวิทยาลัยสยาม

บทคัดย่อ

เครื่องรักของญี่ปุ่นเป็นที่ยอมรับทั่วโลกตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีแหล่งผลิตอยู่เกือบทั่วประเทศแม้ขณะนี้มีการผลิตน้อยลงตามความต้องการของตลาด เครื่องรักของริวกิวก็เป็นแบบหนึ่งที่ยังมีการสร้างสรรค์อยู่ริวกิวเป็นชื่ออาณาจักรโบราณที่เคยตั้งอยู่ที่โอกินาวา โอกินาวาเคยเป็นแหล่งผลิตเครื่องรักที่สำคัญมาเป็นเวลานาน เคยมีการส่งเครื่องรักไปยังจีน ญี่ปุ่น และที่อื่นๆ เครื่องรักริวกิวได้รับการยกย่องในความงดงามและรสชาติด้านศิลปะ

มีเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ซึ่งส่งผลกระทบต่อสังคมของโอกินาวาและส่งผลกระทบต่อการผลิตเครื่องรัก ได้แก่ การบุกกรุกริวกิวของ Shimazu ใน ค.ศ.1609 การสถาปนาริวกิวเป็นจังหวัดโอกินาวา ใน ค.ศ. 1871 และ สงครามมหาเอเชียบูรพาใน ค.ศ. 1942-1945

อย่างไรก็ตามแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงในด้านรูปแบบและด้านเทคนิค แต่ยังคงมีการสืบทอดการสร้างงานมาจนทุกวันนี้ เทคนิคการสร้างงานเครื่องรักโดยเฉพาะเทคนิคการตกแต่งได้มีการปรับเปลี่ยนมาตลอดตามระยะเวลาตามความนิยม ซึ่งช่วงแรกมีความนิยมกับ Chinkin ถมทอง ต่อมา Aogai ลายมุก ชนิดบาง และ Tsuikin รักลายนูนตามลำดับ เทคนิคเหล่านี้เบื้องต้นได้รับมาจากจีน แต่ต่อมาพัฒนามาเป็นเครื่องรักริวกิวในที่สุด

คำสำคัญ : เครื่องรัก งานช่างรัก ริวกิว โอกินาวา

ABSTRACT

Lacquerware of Japan is recognized around the world from the past to the present. There are many production areas throughout the country, even though the amount of products have been reduced according to less needs on the market. Lacquerware of Ryukyu is one of them which also has being creative until nowadays. Ryukyu is the name of the ancient kingdom that located at Okinawa. Okinawa had been a major production area of Lacquerware for a long time. They have sent their products to China, Japan and the others. Ryukyu Lacquerware is highly regarded in that beauty and artistic taste.

There are several significant events in Ryukyu history that didn't only have the social impacts on them but also affected to the production of Lacquerware, including the Shimazu's invasion of Ryukyu in 1609, establishing as Okinawa Prefecture in 1871 and the Pacific War during 1942-1945.

However, even if there were changes in style and technique on their works especially on decorative technique and design, many of them were inherited or resorted to today. Popularity of decorative techniques have changed throughout the history. At first with Chinkin gold inlay was popular, later Aogai mother of pearl inlay which use thin shells was introduced and at last Tsuikin came to be in fashion respectively. These techniques was first received from China. But later developed as Ryukyu Lacquerware eventually.

Keywords : Lacquerware Ryukyu Okinawa

บทนำ

ในบทความนี้ ผู้เขียนตั้งใจจะกล่าวถึงเครื่องรัก (shikki) หรือ โดยทั่วไปเรียกในประเทศไทยว่า เครื่องเงิน โดยเฉพาะของริวกิวในด้านความเป็นมาและเทคนิคที่หลากหลาย เครื่องรักเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นเครื่องไม้ ทางการรัก และมีการตกแต่งด้วยกรรมวิธีต่างๆ ที่น่าสนใจ

ผู้เขียนได้สำรวจเอกสารเกี่ยวกับเครื่องรักญี่ปุ่นที่เขียนเป็นภาษาไทย ปรากฏว่ามีอยู่เพียงเล่มเดียวคือ หนังสือ “เครื่องรักญี่ปุ่น (ฉบับภาษาไทย)” ของคุณชากาเอะ มิชิ (S. Micky หรือชื่อภาษาไทยว่า วัฒนา ตรีพลกฤษ) ผู้เชี่ยวชาญด้านงานช่างเครื่องรักได้เขียนไว้ราว 80 กว่าปีที่แล้ว โดยในหนังสือได้อธิบายเทคนิคการทำเครื่องรักต่างๆ ของญี่ปุ่นอย่างคร่าวๆ นอกจากนั้นแทบจะไม่มีเอกสารใดที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเครื่องรักญี่ปุ่นในประเทศไทยอีกเลย ด้วยเหตุนี้เมื่อพบเครื่องรักที่มีลายพรรณพฤกษาแบบตะวันออก คนในประเทศไทยจึงมักเข้าใจเหมารวมกันไปว่าเป็นของจีน ทั้งที่ลวดลายดังกล่าวมีทั้งแบบจีนและแบบญี่ปุ่น

ดังนั้นผู้เขียนจึงได้เขียนบทความฉบับนี้ขึ้น โดยถ่ายทอดความรู้ที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญบางท่าน รวมกับความรู้ที่ได้จากการค้นคว้าเพิ่มเติมจากเอกสาร เพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับเครื่องรักญี่ปุ่น โดยเฉพาะเครื่องรักริวกิวให้กับผู้ที่สนใจและผู้ศึกษาศิลปะญี่ปุ่น เนื้อหาในบทความนี้จึงอาจเป็นข้อมูลเบื้องต้นเพื่อหาประเด็นศึกษาต่อไป ซึ่งกล่าวถึงประวัติและลักษณะสำคัญของเครื่องรักริวกิวอย่างกว้างขวาง ในบทที่ 2 จะกล่าวถึงประวัติศาสตร์กับศิลปะเครื่องรักของโอกินาวาก่อน และบทที่ 3 จะนำเสนอเทคนิคการสร้างเครื่องรักริวกิวที่สำคัญบางชนิด บทความนี้คาดว่ามิใช่ประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจวัฒนธรรมและเครื่องรักริวกิวเพื่อหาประเด็นศึกษาค้นคว้าต่อไป อีกทั้งส่งเสริมความเข้าใจเรื่องเกี่ยวกับโอกินาวามากขึ้น

ก่อนอื่นผู้เขียนจะนำเสนอเรื่องคุณสมบัติของยางรักและเรื่องริวกิวอย่างคร่าวๆ ไว้ในบทนี้

ภาพที่ 1 ใบต้นรักญี่ปุ่น

ภาพที่ 2 ต้นรักญี่ปุ่น

ยางรัก (urushi) เป็นวัสดุธรรมชาติที่ได้มาจากการกรีดเปลือกต้นรัก (ภาพที่ 1, 2) เพื่อให้ยางไหลออกมา เมื่อสกัดยางรักจากต้นรักได้แล้ว ยางรักจะแข็งตัวได้ดีด้วยการทำปฏิกิริยาของเอนไซม์ที่เรียกว่า แลคเคส (laccase) กับออกซิเจนจากไอน้ำในอากาศ สภาพแวดล้อมที่แลคเคสทำงานได้ดีจะต้องมีอุณหภูมิและความชื้นที่เหมาะสมในการแข็งตัวของยางรักคืออุณหภูมิ 20 ถึง 25 องศาเซลเซียสและความชื้นที่ 60 ถึง 75 เปอร์เซ็นต์ (ในกรณียางรักญี่ปุ่น) ถ้าอุณหภูมิและความชื้นไม่เหมาะสมแลคเคสจะทำงานไม่ได้ดี ยางรักก็จะแข็งตัวช้า ทำให้การสร้างงานรักไม่สามารถคืบหน้าไปได้ด้วยดี ยังมีปัญหาในการใช้ยางรักบางประการ เช่น หลายคนมักเกิดอาการแพ้ยางรัก ในประเทศไทยชาวบ้านมักตัดต้นรักที่อยู่ใกล้บ้านใกล้สวนทิ้งเรื่อยมา จนต้นรักกลายเป็นต้นไม้ที่หาได้ยาก ทุกวันนี้คนไทยไม่ค่อยรู้จัก “ต้นรัก” แล้ว แม้แต่คนญี่ปุ่นปัจจุบันบางคนก็ไม่ค่อยรู้จักเช่นกัน บางคนยังกลัวว่าถ้าใช้เครื่องรักจะทำให้เกิดอาการแพ้ยางรักได้ อันที่จริงถ้ายางรักแข็งตัวดีแล้วก็จะไม่ทำให้เกิดอาการแพ้

อย่างไรก็ดี คุณสมบัติของยางรักบางอย่างไม่สามารถทดแทนได้ด้วยวัสดุอื่นใด กล่าวคือเมื่อยางรักแข็งตัวแล้วจะสามารถทนทานกับสภาพต่างๆ ได้ดี อาทิเช่น ความร้อน ความชื้น น้ำ ไฟ สารกรดและสารด่างบางครั้งโบราณวัตถุเครื่องไม้ผู้พังสลายหายไปแล้วยังเหลือส่วนที่ทายางรักไว้ให้เห็นอยู่ เพราะยางรักสามารถต่อต้านเชื้อแบคทีเรียและเชื้อรา จึงสามารถป้องกันอาหารเน่าเสีย อีกทั้งยังป้องกันแมลงได้ดีในระดับหนึ่ง ดังนั้นยางรักจึงเหมาะสำหรับภาชนะเป็นใส่อาหารและเฟอร์นิเจอร์ต่างๆ นอกจากนี้เม็ล็ดและขอดใบของต้นรักก็ยังสามารถใช้เป็นยาสมุนไพรได้ด้วย สำหรับคุณสมบัติของยางรักไทยเป็นประเด็นศึกษาที่น่าสนใจต่อไป อย่างไรก็ตามยางรักจะค่อยๆ เสื่อมสภาพไปโดยเฉพาะเมื่อได้รับแสงอัลตราไวโอเล็ตเป็นเวลานานเหมือนอย่างวัสดุอื่นๆ

คำว่า “ริวกิว (Ryukyu)” ในบทความฉบับนี้เป็นชื่ออาณาจักรหนึ่งในอดีตที่ตั้งอยู่บนเกาะโอกินาวา มีกษัตริย์ปกครองมานานกว่า 400 ปี ก่อนที่จะถูกผนวกเข้ามาเป็นจังหวัดหนึ่งของประเทศญี่ปุ่นภายใต้รัฐบาลเมจิ คำว่า ริวกิว ยังนิยมใช้กันอยู่จนถึงทุกวันนี้ เช่น มหาวิทยาลัยริวกิว (Ryukyu Daigaku) หนังสือพิมพ์ริวกิว (Ryukyu Shimpo) และ ธนาคารริวกิว (Ryukyu Ginkou) เป็นต้น

ภาพที่ 3 แผนที่โอกินาวา

โอกินาวา (ภาพที่ 3) เป็นจังหวัดหนึ่งของประเทศญี่ปุ่น ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของเกาะกิวชู ประกอบด้วยหมู่เกาะต่างๆ ประมาณ 160 เกาะ หมู่เกาะเหล่านี้เรียงกันอย่างต่อเนื่องจากทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ จากเกาะที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกสุด สามารถมองเห็นเกาะไต้หวันได้ โอกินาวาจัดอยู่ในเขตกึ่งเขตร้อน อุณหภูมิเฉลี่ยทั้งปี 22.7 องศาเซลเซียส ซึ่งค่อนข้างร้อนเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่นๆ ของญี่ปุ่น แต่ในช่วงฤดูร้อนมีอุณหภูมิเฉลี่ยไม่เกิน 30 องศา ส่วนปริมาณน้ำฝนเกิน 2,000 มม. ต่อปีซึ่งมากกว่ากรุงเทพฯ ความชื้นเฉลี่ยต่อปีสูงถึง 74 เปอร์เซ็นต์ กล่าวได้ว่ามีสภาพภูมิอากาศที่เหมาะสมสำหรับการทำเครื่องรักเป็นอย่างมาก

อันที่จริงโอกินาวาเคยเป็นแหล่งผลิตเครื่องรักที่สำคัญมาเป็นเวลานาน เคยมีการส่งเครื่องรักไปยังจีน ญี่ปุ่น และที่อื่นๆ เครื่องรักริวกิวได้รับการยกย่องว่าเป็นเครื่องรักที่มีความงดงาม สามารถชื่นชมความงามของผลงานชิ้นสำคัญหลายชิ้นในพิพิธภัณฑ์ต่างๆ ได้ แต่ปัจจุบันการผลิตเครื่องรักริวกิวไม่มีความมั่นคงตั้งเช่นแหล่งผลิตเครื่องรักอื่นๆ ในประเทศญี่ปุ่น ปัญหาหลักคืองานช่างซ่อมได้รับผลกระทบจากอิทธิพลสภาพเศรษฐกิจโดยตรง กล่าวคือคนสมัยนี้ไม่นิยมซื้อเครื่องรักซึ่งมีราคาแพงกว่าภาชนะที่ทำจากวัสดุราคาถูก ทำให้ความต้องการในตลาดต่ำลง การผลิตลดลงและจำนวนช่างก็น้อยลง สภาพการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าอุตสาหกรรมผลิตเครื่องรักปัจจุบันไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแล้ว การสืบทอดฝีมือช่างจึงเป็นปัญหาใหญ่เหมือนงานหัตถศิลป์ประเภทอื่น

อย่างไรก็ตามผู้เขียนเชื่อว่าความงามของเครื่องรักยังเป็นที่ยอมรับของคนในปัจจุบัน หากพัฒนาการออกแบบสินค้าให้ดึงดูดความสนใจของผู้บริโภค อีกทั้งหากเผยแพร่จุดเด่นของยางรักได้ เครื่องรักก็จะได้รับการยอมรับกลับมาอีกในอนาคต

2. ประวัติศาสตร์กับศิลปะเครื่องรักของโอกินาวา

ในบทนี้จะย้อนกลับไปคู่อืดและการเปลี่ยนแปลงศิลปะเครื่องรักโอกินาวาในแต่ละยุค โดยมีข้อมูลจากหนังสือสามเล่มเป็นหลักคือ “ข้อสังเกตเครื่องรักริวกิว (Ishizawa: 1889)” “ศิลปะเครื่องรักของริวกิว (Arakawa and Tokugawa, 1977)” และ “ศิลปะเครื่องรักริวกิว: ประวัติศาสตร์และเทคนิค (Miyagi and others: 1991)” ประกอบกับเอกสารโบราณบางฉบับ

มีเหตุการณ์สำคัญอย่างน้อย 3 เหตุการณ์ในโอกินาวาที่ส่งผลกระทบต่อสังคมของชาวพื้นเมืองและแน่นอนว่าเหตุการณ์ดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อการผลิตและอุตสาหกรรมเครื่องรักในโอกินาวาด้วย ได้แก่ การบุกกริวกิวของ Shimazu ใน ค.ศ.1609 การสถาปนาริวกิวเป็นจังหวัดโอกินาวาใน ค.ศ.1871 และ สงครามมหาเอเชียบูรพาใน ค.ศ. 1942-1945 ในที่นี้จะขอกกล่าวถึงเหตุการณ์และความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยแบ่งเป็น 4 ช่วงตามลำดับดังนี้

2.1 ก่อน ค.ศ. 1609 (การบุกกริวกิวของ Shimazu)

จากหลักฐานทางโบราณคดีโอกินาวามีมนุษย์อาศัยอยู่ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ แต่ยังไม่มีการค้นพบหลักฐานอย่างชัดเจนว่ามีการใช้ยางรักแล้วหรือไม่

ในเรื่องของการปกครองนั้นมีหลักฐานว่าผู้มีอำนาจทางการเมืองปกครองปรากฏตัวในพื้นที่ต่างๆ ของเกาะโอกินาวาในราวคริสต์ศตวรรษที่ 13 โดยสร้างปราสาท (gusuku) เป็นศูนย์กลางของอำนาจ ต่อมาในช่วงต้นศตวรรษที่ 14 จึงมีผู้นำที่สามารถรวบรวมปราสาทเล็กๆ สร้างความเป็นปึกแผ่นกลายเป็น 3 อาณาจักรใหญ่ คือ อาณาจักรเหนือ (Hokuzan) อาณาจักรกลาง (Chuzan) และอาณาจักรใต้ (Nanzan) ต่อมาผู้นำของอาณาจักรกลาง ซึ่งมีปราสาทชูริ (Shuri gusuku) เป็นศูนย์กลางได้รวบรวมอาณาจักรทั้ง 3 ให้เป็นหนึ่งเดียวใน ค.ศ.1429 เรียกว่า อาณาจักรริวกิว (Ryukyu koku) จากนั้นอาณาจักรริวกิวก็ดำรงอยู่ต่อมาจนกระทั่งถึง ค.ศ.1879 เรียกว่า “ยุคการค้าขนาดใหญ่” รวมเป็นเวลา 450 ปี

ตั้งแต่ศตวรรษที่ 14 จนถึงต้นศตวรรษที่ 17 เป็นช่วงเวลาที่อาณาจักรริวกิวทำการค้าทางทะเลทั่วเอเชีย โดยมีข้อมูลจากเอกสาร เช่น “Goryeosa (ประวัติศาสตร์ราชวงศ์โครยอ)” และ “Mingshi (ประวัติศาสตร์ราชวงศ์หมิง)” กล่าวไว้ในปลายศตวรรษที่ 14 เป็นอย่างซ้ำ ริวกิวได้ส่งเรือไปติดต่อค้าขายกับจีนและคาบสมุทรมลายูแล้ว

นอกจากนี้ เอกสารประวัติศาสตร์การติดต่อต่างประเทศที่สำคัญอีกชุดหนึ่งคือ “Rekidai Houan (เอกสารสำคัญทางประวัติศาสตร์ของริวกิว)” ซึ่งเป็นชุดเอกสารทางการทูตระหว่างอาณาจักรริวกิวกับรัฐต่างๆ เอกสารแต่ละฉบับมีการระบุวันเดือนปีชัดเจน สามารถทราบถึงสถานการณ์การติดต่อต่างประเทศของอาณาจักรริวกิวตั้งแต่ ค.ศ. 1424 ถึง 1867 รวมเวลา 443 ปีได้เป็นอย่างดี โดยส่วนใหญ่เป็นเอกสารติดต่อกับจีนซึ่งริวกิวส่งเครื่องบรรณาการไปที่จีนตลอดระยะดังกล่าว ที่น่าสนใจคือยังพบเอกสารการติดต่อระหว่างริวกิวกับรัฐอื่นๆ อีกหลายรัฐ เช่น เกาหลี อันนัม (เวียดนามในปัจจุบัน) ชวา (อาณาจักรมัชปาหิต) สุมาตรา ปาเล็มบัง มะละกา ปัตตานีและสยาม (อยุธยา) ข้อมูลจากเอกสารดังกล่าวเป็นประจักษ์พยานว่าอาณาจักรริวกิวส่งเรือไปทำการค้าอย่างกว้างขวางในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วย

เรือของอาณาจักรริวกิวที่ออกเดินทางไปยังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในช่วง 145 ปี ระหว่าง ค.ศ.1425-1570 มีทั้งหมดประมาณ 150 ลำ ในจำนวนนี้เป็นเรือที่ไปสยาม 58 ลำซึ่งเป็นจำนวนมากที่สุด ถือได้ว่าสยามเป็นจุดหมายปลายทางที่สำคัญที่สุดในภูมิภาคนี้ (Ishii, 1987:7)

สินค้าที่ทางริวกิวส่งมายังสยาม ได้แก่ เครื่องถ้วยพอร์ซเลนและผ้าไหมซึ่งเป็นสินค้าที่นำมาจากจีน คาบ และพัดซึ่งเป็นสินค้าที่นำเข้ามาจากญี่ปุ่น ส่วนสินค้าที่ริวกิวซื้อจากสยาม ได้แก่ ไม้ฝางและพริกไทยที่ริวกิวจะนำไปขายต่อที่จีนหรือญี่ปุ่นและด้วยการค้าขายในบทบาทของคนกลางที่ริวกิวดำเนินการอยู่นั้นเองทำให้ริวกิวอาณาจักรเล็กๆ ไม่มีทรัพยากรและผลิตภัณฑ์ที่ส่งไปขายยังต่างประเทศสามารถเจริญรุ่งเรืองขึ้นมาได้

ในระบบการค้าของริวกิวมีชาวจีนที่อพยพไปอยู่ที่ริวกิวมีบทบาทสำคัญในหลายๆ ด้าน ตั้งแต่การต่อเรือ การแล่นเรือและการติดต่อค้าขาย สาส์นทุกฉบับที่อยู่ในเอกสาร “Rekidai Houan” ทั้งสาส์นที่ริวกิวส่งไปและได้รับกลับ ล้วนเขียนเป็นภาษาจีนทั้งหมด แสดงให้เห็นว่าภาษาจีนเป็นภาษากลางในการค้าของเอเชียสมัยนั้น

ใน “พงศาวดารราชวงศ์หมิง” ให้ข้อมูลว่าเครื่องรักเป็นรายการหนึ่งของเครื่องบรรณาการจากริวกิว นอกจากนี้ยัง “Joseon Wangjo Sillok (พงศาวดารราชวงศ์โชซอน)” ก็ได้บันทึกเรื่องเล่าของชาวโชซอนที่ได้ไปที่ริวกิวใน ค.ศ. 1478 ระบุว่าในวังของริวกิวมีเครื่องรักอยู่มากหลายประเภท เช่น เสลียง ภาชนะใส่พระกระยาหาร และน้ำจิ้ม (สุรา) เครื่องตกแต่งภายในวัด เสื้อเกราะของทหารและของกำนัลอื่นๆ ที่ส่งไปต่างประเทศ เป็นต้น ใน “Rekidai Houan” ก็พบว่าในรายการเครื่องบรรณาการที่ส่งไปจีนจะมีเครื่องรักอยู่เสมอ เช่น ฉากปิดทอง ตลับรักแดง พัดสีทอง ฝักดาบรักดำและรักแดง ฝักดาบรักลายมุก เป็นต้น แต่ยังไม่พบหลักฐานชัดเจนว่าริวกิวได้ส่งเครื่องรักมาที่สยามในช่วงนี้หรือไม่

จากข้อมูลที่กล่าวมาในข้างต้นชี้ให้เห็นว่ามีเครื่องรักอยู่ในริวกิวมาแล้วตั้งแต่สมัยโบราณ แต่สำหรับประเด็นความเป็นมาของยางรักนั้นยังไม่มีข้อมูลชัดเจนและยังไม่สามารถสรุปได้ว่าต้นรักซึ่งให้ยางรักนั้นเป็นไม้พื้นเมืองของโอกินาว่าหรือไม่ แม้ว่าในเอกสารบางฉบับจะกล่าวถึงการปลูกต้นรักและวิธีการดูแลต้นรักในอดีต อีกทั้งใน “Rekidai Houan” ระบุว่ามีทูตจีนมาซื้อยางรักเป็นปริมาณมากที่ริวกิว ในต้นศตวรรษที่ 15 แต่หากพิจารณาวิธีซื้อขายสินค้าและความเจริญทางการค้าของริวกิวในเวลานั้น ประกอบกับการพิจารณาพื้นที่ของโอกินาว่าที่ไม่เหมาะกับการเติบโตของต้นรัก ริวกิวอาจนำเข้ายางรักจากที่อื่น เช่น จากญี่ปุ่น จีน เป็นต้น

สำหรับรูปแบบและลักษณะเครื่องรักริวกิวในสมัยนี้ นิยมทำรักแดงเป็นพื้นและประดับลายถมทองคำและลายมุก ลวดลายที่พบมากได้แก่ ลายต้นไม้ ดอกไม้และนก หอยที่นำมาใช้ประดับคือหอยมุก (yakougai) ซึ่งเป็นหอยโข่งชนิดหนึ่งมีขนาดใหญ่ เส้นผ่าศูนย์กลางถึง 20 ซม. ได้มาจากทะเลในบริเวณที่ใกล้เคียงกัน 2.2 ค.ศ.1609 ถึง 1897 สมัยที่ 2 เป็นช่วงเวลาตั้งแต่ Shimazu บุกรุกริวกิวใน ค.ศ.1609 จนถึงริวกิวถูกผนวกเข้าเป็นจังหวัดหนึ่งของญี่ปุ่นใน ค.ศ.1897

นับแต่กลางศตวรรษที่ 16 เป็นต้นมาเกิดการเปลี่ยนแปลงในดินแดนต่างๆ ของเอเชียเช่น สงครามกลางเมืองญี่ปุ่นสิ้นสุดลง โดยมีผู้สามารถรวบรวมแคว้นต่างๆ ให้เป็นหนึ่งเดียวตั้งแต่กลางศตวรรษที่ 16 ที่จีนราชวงศ์หมิงเสื่อมอำนาจลงในศตวรรษที่ 17 และประเทศมหาอำนาจในยุโรป ได้แก่ โปรตุเกส สเปนและเนเธอร์แลนด์ได้แล่นเรือบุกรุกเข้าสู่เอเชียโดยเริ่มสร้างอาณานิคมเพื่อหาสินค้าที่จะส่งไปขายที่ยุโรป สถานการณ์ดังกล่าวทำให้ริวกิวต้องถอนตัวออกจากการค้าในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ต่อมาใน ค.ศ.1609 เจ้าเมืองของแคว้น Satsuma (ตอนใต้ของคิวชู) ชื่อ Shimazu ก็ได้ส่งกองกำลังไปบุกรุกริวกิว ริวกิวจึงต้องอยู่ภายใต้เมือง Satsuma ในขณะที่ริวกิวอยู่ภายใต้อำนาจของจีน แต่รัฐบาลโชกุน (Shogun Tokugawa) ที่เอโดะ (โตเกียวในปัจจุบัน) อนุญาตให้ราชวงศ์ริวกิวรักษาสถานะผู้ปกครองริวกิวต่อไปจนถึงสมัยเมจิ ในช่วงเวลานี้ริวกิวจึงมีความสัมพันธ์กับญี่ปุ่นและได้รับอิทธิพลจากญี่ปุ่นมากขึ้น จนในที่สุดริวกิวก็กลายเป็นจังหวัดโอกินาว่าของญี่ปุ่นใน ค.ศ.1879

ในเอกสาร “Tsukou Ichiran (บันทึกการค้าติดต่อทางประเทศ)” ซึ่งเป็นเอกสารรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับโลกภายนอกของรัฐบาลโชกุนสมัยเอโดะระบุว่าริวกิวส่งทูตไปที่เอโดะทั้งหมด 18 ครั้งในรอบ 187

ปีระหว่าง ค.ศ.1664 ถึง 1850 โดยเฉลี่ย 10 ปีละหนึ่งครั้ง การส่งทูตไปนั้นมีภารกิจ 2 ประการ ประการแรกเพื่อเฉลิมฉลองการแต่งตั้งโชกุนองค์ใหม่ ประการที่สองเพื่อแสดงความขอบคุณที่ได้รับอนุญาตให้ขึ้นครองบัลลังก์เป็นกษัตริย์องค์ใหม่ของริวกิว ในรายการของกำนันที่ริวกิวส่งไปให้โชกุนในโอกาสดังกล่าวนั้นปรากฏเครื่องรักหลากหลายประเภท ยกตัวอย่างเช่น

ถาด, ถ้วย (ระดับ Makie: ไรยทอง)

ดัลป์, ก่องใส่เครื่องหอม ภาชนะใหญ่ก้นลึกทาร์ก (ระดับ Aogai: ลายมุกชนิดบาง)

โต๊ะขนาดใหญ่ (ทาร์กดำ ระดับ Aogai, Chinkin: ถมทอง)

โต๊ะกลมขนาดเล็ก (ทาร์กแดง ระดับ Aogai, Chinkin)

ภาชนะใส่อาหาร (ระดับ Aogai, Chinkin)

ฉากขนาดเล็กวางบนโต๊ะ (ระดับ Aogai, Tsuikin: รักลายนูน)

ก่องเครื่องเขียน (ระดับ Chinkin, Aogai)

ก่องใส่สมุดกระดาศ (ระดับ Chinkin)

ถาด Tundabon, ฉากพับได้, โต๊ะเขียนหนังสือดำ (ระดับ Aogai)

จากรายการของกำนันข้างต้นจะเห็นได้ว่าเทคนิคการตกแต่งเครื่องรักริวกิวที่สำคัญได้แก่ วิธีที่เรียกว่า Chinkin ถมทอง Aogai ลายมุกชนิดบาง และ Tsuikin รักลายนูน หลายครั้งใช้เทคนิคการตกแต่งสองอย่างในขึ้นเดียวกัน สำหรับ Tsuikin เป็นเทคนิคใหม่ที่ปรากฏในเอกสารครั้งแรกในช่วง ค.ศ.1700 นอกจากเอกสารแล้วยังพบชิ้นงานของสมัยนี้หลายชิ้นในญี่ปุ่นที่ใช้รักดำเป็นหลักแทนรักแดงอย่างที่เคยใช้ในสมัยก่อนหน้า การเปลี่ยนแปลงความนิยมลักษณะเครื่องรักที่สร้างขึ้นในช่วงนี้อาจเกิดจากความต้องการที่จะสร้างเครื่องรักเพื่อเป็นของขวัญสำหรับญี่ปุ่นโดยเฉพาะ

ในสมัยนี้มีหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบการสร้างเครื่องรักมีชื่อเรียกว่า สำนักงานดูแลการขัดเปลือกหอย ซึ่งหมายถึงสำนักงานดูแลการสร้างเครื่องประดับมุก เป็นสำนักงานเชิงปฏิบัติงานช่างหลากหลายชนิดและสร้างเครื่องบรรณาการส่งไปที่จีนและโชกุนญี่ปุ่น มีบุคลากร เช่น ช่างขัดมุก จิตรกร ช่างทำหุ่น ช่างทำหวี ช่างทำ Sanshin (พิณสามสายของริวกิว) องค์กรที่ดีชื่อของสำนักงานนี้ได้บ่งบอกถึงความสำคัญของงานมุกต่ออาณาจักรอย่างชัดเจน

เอกสารริวกิวอีกฉบับหนึ่ง “Kyuyou” ได้ระบุเกี่ยวกับการเดินทางไปเรียนรู้เทคนิคการสร้างเครื่องรักที่ภายนอกในยุคนี้ ตัวอย่างเช่น ใน ค.ศ.1636 มีคนริวกิวเดินทางไปฟูโจวเรียนรู้วิธีฝังมุก ใน ค.ศ.1663 มีคนริวกิวเดินทางไปฟูโจวเรียนรู้วิธีสร้างรักสีแดง รักสีดำ ไรยทอง ไรยเงิน ทองคำเปลว เงินเปลวและใน ค.ศ.1715 มีคนริวกิวประดิษฐ์เทคนิครักลายนูนที่น่าสนใจคือแม้ว่าริวกิวจะมีเทคนิคของตนเองอยู่บ้างแล้วก็ตาม แต่การเดินทางไปศึกษาเทคนิคใหม่หลายครั้งทำให้เกิดการพัฒนาทางด้านเทคนิค อีกทั้งคนที่ไปศึกษาเทคนิคใหม่ที่จีนจะเป็นคนทั่วไปมิใช่ข้าราชการ แต่พวกเขาเหล่านั้นก็ได้ถ่ายทอดความรู้ที่ได้มาให้กับข้าราชการของสำนักงานด้วย

เทคนิคการสร้างเครื่องรักที่น่าสนใจในช่วงนี้มีงานมุกที่เรียกว่า Aogai พื้นรักสีดำเลียนแบบเครื่องมุกของจีน นอกจากนั้นยังมีลวดลายแบบต่างๆ ที่เป็นที่นิยม ได้แก่ ลายพรรณพฤกษาและนก ภาพทิวทัศน์ธรรมชาติในนิยายเซน (ภูเขา แม่น้ำ ทะเล) เป็นต้น เมื่อดูชิ้นงานเหล่านี้จะเห็นได้ว่ามีการใช้เทคนิคผลิตที่ซับซ้อนและประณีตมาก

2.3 หลังการสถาปนาริวทิวเป็นจังหวัดโอกินาว่าของญี่ปุ่น

ค.ศ.1879 ในสมัยเมจิ ริวทิวถูกรวมเข้าเป็นจังหวัดโอกินาว่าของญี่ปุ่น ในช่วงเวลาดังกล่าวไม่ทราบแน่ชัดว่าสำนักงานดูแลงานการจัดเปลือกหอยยังคงดำเนินการต่อไปหรือไม่ สิ่งที่แน่นอนคือสมัยรัฐบาลของโชกุนที่ญี่ปุ่นหมดไปแล้วและมีรัฐบาลเมจิเป็นรัฐบาลใหม่ไม่อนุญาตให้โอกินาว่าส่งเครื่องบรรณาการไปก้านักแก่ราชวงศ์ชิง เพราะเหตุนี้เครื่องรักริวทิวในฐานะเป็นเครื่องบรรณาการได้สิ้นสุดลง แต่การผลิตเครื่องรักในโรงงานภาคเอกชนเพื่อส่งไปยังต่างจังหวัดยังคงมีอยู่และจำนวนของช่างก็เพิ่มมากขึ้นด้วย อย่างไรก็ตามภาวะเศรษฐกิจตกต่ำครั้งใหญ่ใน ค.ศ.1929 และการเริ่มสงครามหาเอเชียบูรพาใน ค.ศ.1941 ได้ส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมเครื่องรักอย่างรุนแรง ในช่วงเวลานั้นมีความพยายามในการพัฒนาความก้าวหน้าของอุตสาหกรรมเครื่องรักใหม่หลายประการ เช่น มีการก่อตั้งสหภาพฝีมือเครื่องรักขึ้นใน ค.ศ.1935 และมีการตกแต่งขวดน้ำหอมและปากกาทรงกลมด้วยงานรักซึ่งเป็นการทดลองเพื่อหาแนวทางการสร้างงานรักใหม่ ลักษณะของงานรักช่วงนี้ส่วนใหญ่เป็นพื้นรักสีแดง มักมีภาพแบบ โอกินาว่าทำด้วยรักลายฉลุ เช่น ภาพพันธุ์ไม้ต่างๆ ทศนิยมภาพและภาพที่เป็นสิริมงคล ได้แก่ ภาพต้นสน ต้นไผ่ และต้นบ๊วย เป็นต้น

2.4 หลังสงครามหาเอเชียบูรพา

เมื่อสงครามหาเอเชียบูรพาเกิดขึ้นใน ค.ศ.1941 เครื่องรักถูกมองว่าเป็นสินค้าฟุ่มเฟือยและรัฐได้เข้ามาควบคุมดูแลอุตสาหกรรมเครื่องรัก ครั้นเมื่อกองทัพสหรัฐอเมริกามาโจมตีเมืองนาฮะบนเกาะโอกินาว่าโดยทางอากาศในวันที่ 10 ตุลาคม ค.ศ.1944 นับเป็นจุดเริ่มต้นที่โอกินาว่าถูกดึงเข้าไปพัวพันในสงครามและนับจากวันที่ 26 มีนาคมต่อเนื่องมาจนถึงวันที่ 25 มิถุนายน ค.ศ.1945 เป็นเวลา 3 เดือน โอกินาว่าก็ได้กลายเป็นสนามรบที่ดุเดือด มีผู้เสียชีวิตทั้งสิ้นประมาณ 190,000 คน ในจำนวนนี้ครึ่งหนึ่งเป็นชาวพื้นเมืองโอกินา เมื่อสงครามสิ้นสุดลงโอกินาว่าตกอยู่ภายใต้การยึดครองของกองกำลังสหรัฐและถูกละเมิดด้านสิทธิมนุษยชนมาเป็นเวลานาน จนกระทั่งกลับสู่การปกครองของประเทศญี่ปุ่นใน ค.ศ. 1972

หลังสงครามสิ้นสุดลงอุตสาหกรรมเครื่องรักเริ่มฟื้นฟูด้วยการผลิตของที่ระลึกสำหรับทหารสหรัฐ เป็นเครื่องรักสีดำประดับรักลายฉลุภาพดอกชบาสีแดงสดใสและเครื่องมุก Aogai เป็นที่นิยม ตั้งแต่ช่วง ค.ศ.1960 อีกทั้งเศรษฐกิจญี่ปุ่นเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่นเดินทางไปเที่ยวโอกินาว่าเพิ่มมากขึ้นและนักท่องเที่ยวเหล่านั้นนิยมซื้อเครื่องรักสีดำประดับรักลายฉลุเป็นของที่ระลึกกลับไป อุตสาหกรรมเครื่องรักจึงกลายเป็นอุตสาหกรรมการผลิตของที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยว

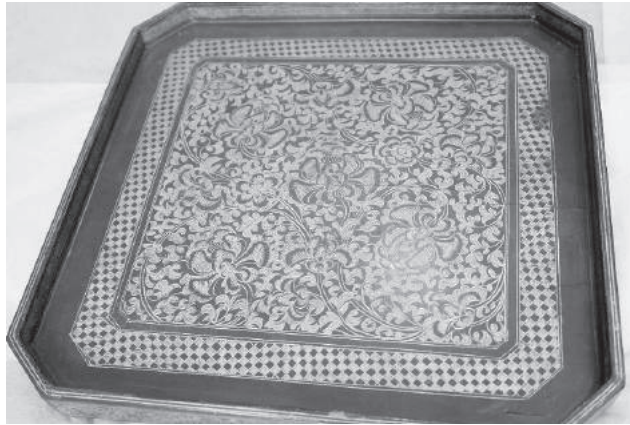
อย่างไรก็ตามยังมีความพยายามให้ความสำคัญกับฝีมืองานช่างโบราณ จึงมีการสร้างศูนย์อบรมฝีมืองานช่างใน ค.ศ.1980 นอกจากนี้กระทรวงการต่างประเทศและอุตสาหกรรมก็ได้กำหนดให้เครื่องรักริวทิวเป็นงานฝีมือแบบดั้งเดิมและจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ศิลปะเมือง Urasoe ขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมเครื่องรักริวทิว พร้อมกับทำการวิจัยและอนุรักษ์เครื่องรัก โดยเฉพาะ เมื่อ ค.ศ.1988

3. เทคนิคการสร้างเครื่องรักริวทิว

เทคนิคการสร้างเครื่องรักได้มีการปรับเปลี่ยนมาตลอดตามระยะเวลาและตามความต้องการของยุคสมัย ดังที่กล่าวมาข้างต้น ความนิยมในวิธีการตกแต่งก็เปลี่ยนแปลงไป เริ่มจาก Chinkin ลายทอง ต่อมา Aogai ลายมุก ชนิดบางและ Tsuikin รักลายฉลุตามลำดับ

ในบทนี้จะกล่าวถึงเทคนิคการประดับลวดลายของเครื่องรักริวทิวดังกล่าวและอีกบางชนิด

ภาพที่ 4 ถาดลาย chinkin ถมทอง พิพิธภัณฑสถานเมือง Urasoe

3.1 Chinkin เทคนิคถมทอง (ภาพที่ 4)

ใช้มีดสลักวาดลายบนผิวรักให้เป็นร่องลายแล้วนำยางรักมาถมลงไปในส่วนที่สลักไว้ ก่อนรักจะแห้ง เพียงเล็กน้อยนำทองคำเปลวหรือผงทองมาติดและเช็ดทองคำออกจากส่วนที่ไม่มีลาย ส่วนที่มีลายซึ่งถมรักไว้ก็จะมีทองคำติดสนิทกลายเป็นลายที่ชัดเจนขึ้น

งาน Chinkin เริ่มที่จีนตั้งแต่สมัยราชวงศ์หยวนและราชวงศ์ซ่ง ริวกิวได้รับเทคนิคเข้ามาและได้ผลิตชิ้นงานประเภทนี้อย่างสมบูรณ์ในระหว่างศตวรรษที่ 15 ถึง 16 ลายที่นิยม ได้แก่ นกฟินิกซ์ เมฆนก กับดอกไม้และลายเครือเถา (Karakusa) มีลักษณะเฉพาะในการใช้ลายเรขาคณิตเป็นพื้นด้านหลังของภาพ งานประเภทนี้นอกจากจะทำขึ้นที่โอกินาว่าแล้วยังผลิตที่อื่นๆ ของญี่ปุ่นด้วย เช่น ที่ Wajima เป็นต้น

ภาพที่ 5 ถาดลาย aogai มุก

3.2 Aogai หรือ Raden เทคนิคลายมุก (ภาพที่ 5)

เครื่องมุกเป็นตัวแทนของเครื่องรักริวกิว ดังจะเห็นว่ามีหน่วยงานราชการที่มีชื่อว่า สำนักงานดูแลงานการขัดเปลือกหอย วัสดุที่นำมาใช้ในการทำลายคือเปลือกหอย ส่วนใหญ่เป็นเปลือกหอยมุกไฟ (Yakougai) และหอยเป่าสี (Awabi) งานประเภทนี้ในบางครั้งมีคำเรียกแยกตามความหนาของเปลือกหอย หากใช้เปลือกหอยที่หนามากกว่า 1 มม. อาจเรียกว่า Raden หากมีความหนาน้อยกว่า 1 มม. อาจเรียกว่า Aogai ที่โอกินาว่านิยม

ใช้หอยที่บางขนาด 0.1 มม. ถึง 0.07 มม. วัสดุแตกต่างกันออกไปว่า Ryukyu Raden

วิธีการทำให้เปลือกหอยบางมีสองวิธีคือ วิธีแรกขัดเปลือกหอยด้วยหินลับมีดและเครื่องเจียร อีกวิธีหนึ่งคือต้มเปลือกหอยเพื่อให้ชั้นของเปลือกลอกออกจากกัน เมื่อได้เปลือกหอยที่มีความบางตามต้องการแล้ว ตัดเป็นลายภาพและตกแต่งบนพื้นรัก สำหรับการทำให้ตัวลายมุกติดกับพื้นมีสองวิธี วิธีที่หนึ่งคือการฝังลายมุกในช่องที่แกะไว้บนผิวไม้ ส่วนวิธีที่สองคือติดตัวลายมุกบนพื้นที่ที่ทายางรักไว้ เมื่อลายมุกติดกับพื้นแล้วจะทายางรักให้ทั่วบนลายกับพื้นและทิ้งให้แห้งสนิท จากนั้นขัดพื้นผิวจนให้ลายปรากฏออกมาและแกะยางรักบนลายออกโดยใช้สว่านหรือสว่านไม้ไฟ (ไม้ไฟที่หลาวบาง ลักษณะสว่านหน้าตรงหรือหน้าโค้ง)

ในช่วงศตวรรษที่ 15 ถึง 16 มีความนิยมทำเครื่องมุกบนพื้นรักสีแดง เปลือกหอยที่ใช้มักจะหนาเล็กน้อย บางครั้งใช้ทั้งทองคำเปลว ผงทองและเส้นทองประดับรวมกับเปลือกหอย ต่อมาศตวรรษที่ 17 เป็นช่วงที่สำนักงานดูแลงานการขัดเปลือกหอย มีบทบาทสูงทั้งนี้เพื่อสร้างของกำนัลแก่โชกุนญี่ปุ่นเป็นหลัก ทำให้มีการสร้างเครื่องมุกหลายชิ้น และเป็นช่วงที่มีการพัฒนาเทคนิคถึงขั้นสูงสุด ลายมุกที่สร้างขึ้นมีความละเอียดอ่อนมาก บางครั้งมีการใช้วิธีโรยมุกด้วย ส่วนเครื่องบรรณาการที่ส่งไปจีนจะมีลวดลายมังกรซึ่งส่วนมากเป็นงานทาร์กสีคำเป็นหลัก อย่างไรก็ตามความต้องการสินค้าหุหราก็ได้ลดน้อยลงไปภายหลังการปฏิรูปเมจิ

ภาพที่ 6 ถาด Tundabon ลายทองคำ

3.3 เทคนิคลายทองคำ (ภาพที่ 6)

เป็นเทคนิคจากจีนเช่นเดียวกับเทคนิคอื่นๆ ที่กล่าวมาแล้ว มีชิ้นงานจำนวนมากที่ใช้ทองคำเปลวและผงทองรวมกัน วิธีการสร้างลายมีสองวิธี คือ ใช้รักเขียนลายและปิดทอง ส่วนอีกแบบหนึ่งคือสร้างลายด้วยการนำทองคำเปลวที่ตัดออกชิ้นเล็กๆ รูปสี่เหลี่ยมบ้างสามเหลี่ยมบ้างมาประกบกันเป็นลายเรขาคณิต ผลงานในช่วงแรกนิยมเขียนลวดลายเต็มพื้นรักสีแดง เช่น ลายต้นไม้ออกไม้และนก ในศตวรรษที่ 16 มีผลงานที่โดดเด่นทางเทคนิคสูงหลายชิ้น เช่น เทคนิค Bokashi (การไล่น้ำหนัก) การโรยทองและทาร์กทับ เป็นต้น ในปัจจุบันไม่มีการสร้างมากนัก

3.4 เทคนิคภาพเขียนรักและภาพเขียน Mitsudae

ภาพเขียนรักคือภาพเขียนด้วยรักผสมสีฝุ่น รักสีที่ผสมกับสีฝุ่นมีสีจำกัด ได้แก่ สีดำ สีแดง (ปรอท) สีเหลือง สีเขียวและสีขาว เท่านั้น จึงมีความพยายามคิดวิธีประดิษฐ์สีให้หลากหลายมากขึ้นด้วยการใช้น้ำมันจากต้น Kiri หรือ น้ำมันงาผสมสีฝุ่น ภาพที่ใช้น้ำมันเช่นนี้เรียกว่า Mitsudae

ที่โอกินาวาภาพสีน้ำมันที่เรียกว่า Mitsudae ได้เริ่มต้นขึ้นปลายศตวรรษที่ 16 เป็นอย่างช้าและ
ทำมาจนกระทั่งถึงศตวรรษที่ 18 ชิ้นงานในช่วงแรกมีทั้งภาพเขียนรัก ภาพเขียน Mitsudae และมีลายถมทองรวม
กันหลังสงครามมหาเอเชียบูรพานิยมใช้วิธีดังกล่าวเขียนภาพของที่ระลึก โดยมีภาพดอกไม้ของโอกินาวา

ภาพที่ 7 ภาพรักลายนูน Tsuikin

3.5 เทคนิครักลายนูน Tsuikin (ภาพที่ 7)

Tsuikin เป็นเทคนิคการตกแต่งที่ใช้อยู่มากที่สุดของโอกินาวาในปัจจุบัน คำว่า Tsuikin เริ่มปรากฏใน
เอกสารตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 17 และนิยมทำกันมากตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 18 ลงมา ซึ่งเห็นได้ในรายการของกำนันที่
ส่งไปมอบให้โชกุนโทกูงาวะ

Tsuikin เป็นเทคนิคที่ทำลวดลายจากการผสมรัก (kurome urushi) กับสีฝุ่นในสัดส่วนมาก และทาบด้วย
ก้อนจันทน์ผสมนั้นมีลักษณะคล้ายดินเหนียว จากนั้นใช้ลูกกลิ้งรีดบางๆ ตัดเป็นลาย ปั้นแต่งเป็นลวดลาย และ
นำมาติดบนพื้นรัก ลายจึงนูนขึ้นจากพื้นเป็นสามมิติ บางครั้งมีการทาสีด้วย

สภาพภูมิอากาศของโอกินาวาเอื้อต่อเทคนิคนี้เป็นอย่างมาก กล่าวคือความร้อนและความชื้นทำให้ลายนูนที่ค่อนข้าง
หนาสามารถแห้งได้ดี หากทำที่อื่นในญี่ปุ่นคงจะแห้งได้ยากหรืออาจไม่แห้งเลยก็ได้ Tsuikin จึงเป็นเทคนิคที่
เป็นเอกลักษณ์ของโอกินาวาและค่าใช้จ่ายในการทำก็ถูกกว่าเทคนิคอื่นๆ เป็นเหตุผลอีกประการหนึ่งที่ทำให้ลาย
Tsuikin เป็นเทคนิคที่นิยมที่สุดในโอกินาวา โดยเฉพาะตั้งแต่ศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา

ลายที่นิยมสำหรับเทคนิคนี้เป็นภาพภูมิทัศน์ที่มีดอกไม้และนก ภาพภูมิทัศน์ที่มีคนและปราสาท ต่อมาหลัง
สงครามมหาเอเชียบูรพานิยมนำภาพดอกไม้ของโอกินาวามาทำเป็นของที่ระลึก

ข้อเสนอแนะ

ปัจจุบันในญี่ปุ่นยังมีบางคนที่เห็นว่าเครื่องรักเป็นสิ่งที่ล้าสมัยไปแล้ว และคนที่ใช้เครื่องรักก็ลดน้อยลง
ทั้งนี้อาจเพราะมีสินค้าอื่นที่ราคาถูกกว่าและทันสมัยกว่า ทำให้มีการสร้างเครื่องรักน้อยลงและมีคนที่สืบทอด
ทางเทคนิคน้อยลงด้วย แต่การที่เครื่องรักมีคุณสมบัติที่สำคัญคือ ปราศจากมลภาวะ ทนทาน และมีความงาม อีกทั้ง
ยังยารักมีผลดีต่อสุขภาพร่างกาย ในขณะที่ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมมีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ

ผู้เขียนหวังว่าบทความฉบับนี้จะชักชวนให้ผู้อ่านเกิดความสนใจในเครื่องรักริวกิวซึ่งเป็นเครื่องรักอีกแบบหนึ่ง
ข้อมูลที่น่าเสนอนี้คงเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจงานด้านศิลปะ งานด้านเทคนิคงานช่าง และงานสร้างเครื่อง
รักแบบญี่ปุ่น รวมทั้งน่าจะเป็นประโยชน์ต่อประเทศไทยที่มีโครงการเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำริส่งเสริม

ให้มีการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะต่างๆ มากมาย การสร้างงานรักเป็นศิลปะอีกประเภทหนึ่งที่น่าสนใจและน่า
จะสนับสนุนให้มีการสร้างสรรค์ผลงานขึ้นมา แม้ว่าช่างรักและคนไทยที่รู้จักเครื่องรักอาจจะมีไม่มากนัก แต่
ปัจจัยสำคัญคือสภาพภูมิอากาศของประเทศไทยนั้นมีความเหมาะสมกับการสร้างเครื่องรักเป็นอย่างมาก

บรรณานุกรม

- วัฒนา, ศรีพฤกษ์พันธ์. ตำราสำหรับทาเครื่องภาชนะต่าง ๆ . (2484). สถาบันศึกษาวัฒนธรรมญี่ปุ่น-ไทย.
Arakawa, Hirokazu and Tokugawa, Yoshinobu. (1977). **Ryukyu urushikougei**. Nihonkeizaishinbunsha.
Hayashi, Fukusai and others. (1940). **Tsukou ichiran**. Taizansha.
Higashionna, Kanjun. (1957). **Ryukyu no rekishi**. Shibundou.
Ishii, Yoneo and Yoshikawa, Toshiharu. (1987). **Nichi Tai kouryu 600 nen shi**. Koudansha.
Ishizawa, Hyougo. (1889). **Ryukyu shikki kou**. Touyoudou.
Kyuuyoukenkyukai. (1974). **Kyuuyou**. Kadokawashoten.
Matsuda, Gonroku. (1965). **Urushi no hanashi**. Iwanamibunko.
Miyagi, Kiyoshi and others. (1991). **Ryukyu shikki – Rekishi to gijutsu and gihou**. Ryukyushikkijigyou.
Kyoudoukumiai.
Nahashiyakusho. (1989). **Nahashishi Ryukyu shiryou: Kaizuribugyoushobunsho**.
Okinawa kenritsutoshokan and Wada Hisanori. (1992). **Rekidaihouan**. Okinawaken kyouikuiinkai.
Wada, Hisanori. (2001). **Minjitureku no Ryukyushiryou 1**. Okinawaken bunkashinkoukai
koubunshokanribu shiryoushenshuushitsu.
Wada, Hisanori. (2003). **Minjitureku no Ryukyushiryou 2**. Okinawaken bunkashinkoukai
koubunshokanribu shiryoushenshuushitsu.